

12. Наноматеріали в біології. Основи нановетеринарії / В. Б. Борисевич, В. Г. Каплуненко, Косінов М.В та ін. (ред. проф. В. Б.Борисевич, проф. В.Г. Каплуненко). К.: ВД «Авіцена», 2010. 416 с.

УДК 636.5/6:612.8

ПОРОШИНСЬКА О.А., канд. вет. наук

e-mail: ksenia0709@gmail.com

Білоцерківський національний аграрний університет

РОЗВИТОК ПОВЕДІНКОВИХ РЕАКЦІЙ У ПТИЦІ

Птиця має складну поведінку, добре навчається, виявляє багату соціальну організацію та має виражену індивідуальну різницю між особинами. Зовнішні фактори, які сприяють розвитку поведінки, і особливо набутої форми поведінки є важливою умовою розвитку адаптаційної системи організму птиці. У тезі приведені дані, щодо біологічних періодів, критичних фаз розвитку та етологічних особливостей птиці.

Ключові слова: птиця, розвиток, поведінка, адаптаційні реакції.

Птиця, як і інші види тварин, існує в безперервному потоці світлових, звукових та інших стимулів. Адаптивна поведінка по суті створює можливість організму реагувати на істотні, з погляду виживання й розмноження, стимули. Механізми, що забезпечують прояв поведінки на відповідні стимули, є невід'ємною частиною адаптивної системи організму.

Як і будь-які реакції організму, значна частина поведінки зумовлена генетичною програмою. Набуті поведінкові акти розвиваються при більшому або меншому впливі зовнішніх факторів. В дослідженні Мамылиной Н.В. та Павловой В.И. встановлено, що при утриманні тварин в ізоляції від впливу певних факторів зовнішнього середовища, наприклад, без контакту з родичами, інстинктивні дії (вроджені рефлексії) розвиваються у них незалежно від індивідуального досвіду [1].

Вивчення онтогенезу поведінки включає аналіз змін, що відбуваються під час вилуплення та впродовж усього наступного розвитку організму. Події, що відбуваються у навколишньому середовищі у певні моменти розвитку, можуть впливати на подальшу поведінку особини. Зокрема, в молодих курчат, котрим показували візуальні об'єкти, що спонтанно змінювали швидкість, зростала нейронна активність в порівнянні з курчатами, що бачили об'єкти з стабільною швидкістю [2].

За даними багатьох авторів [3, 4] у продуктивної птиці існує 4 біологічні етапи розвитку, які включають в себе критичні фази. В дослідженнях Freire, R. та L. J. Rogers [3] встановлено, що у курей перші три тижні після вилуплення є

критичними періодами для розвитку молодняку, оскільки їх нервова система продовжує розвиватися до 8–10 тижня після вилуплення. Курчата народжуються зі всіма слуховими можливостями, але в умовах виробництва обмежені відсутністю квочки. Крім того, їх оточують зовнішні негативні фактори, зокрема голосний шум технологічних пристроїв.

У перепілок критичними є перша доба після вилуплення та період адаптації 7 доба. Проміжний етап настає з 2-го по 10-й тиждень, що пов'язано з зі зміною пуха на перо (8–28 доба), настанням статевої зрілості та початком яйцекладки (40–71 доби). При цьому критичною є 71 доба. З настанням статевої зрілості змінюється поведінка перепелів, самці починають характерно кричати, а самки видають тихе посвистування. Етап морфофункціональної зрілості припадає на 10–30 тижні. В цей період у птиці настає фізіологічна зрілість та оптимальний рівень яєчної продуктивності. У перепілок добре виражена ієрархічна поведінка, при цьому домінуючою є найбільша самка. У віці 210 діб і старшої птиці відмічається зниження продуктивності та період біологічного виснаження [5].

Отже, зміна зовнішнього середовища впливає на розвиток поведінки у птиці. Важливо забезпечувати адекватні умови утримання птиці, особливо в критичні періоди розвитку їх поведінки. Етологічні показники можуть бути важливими індикаторами, як стану організму птиці, так і оцінки різних способів утримання. За рахунок цілеспрямованого впливу на аналізатори зору, слуху та смаку можна активізувати адаптаційні та поведінкові реакції, що в свою чергу підвищить інтенсивність росту та рівень яєчної продуктивності птиці.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Н.В. Мамылина, В.И. Павлова Физиологические аспекты поведенческой активности животных в условиях эмоционального стресса: монография – Челябинск: Изд-во ЗАО «Цицеро», 2013. 298 с.
2. D. L. M. Campbell, E. N. de Haas, and C. Lee A review of environmental enrichment for laying hens during rearing in relation to their behavioral and physiological development. Poultry Science. 2019. 98:9 – 28.
3. Freire, R., and L. J. Rogers.. Experience during a period of right hemispheric dominance alters attention to spatial information in the domestic chick. Anim. Behav. 2007. 74. С. 413–418.
4. Gregory F. Ball and Jacques Balthazart Japanese Quail as a Model System for Studying the Neuroendocrine Control of Reproductive and Social Behaviors US National Library of Medicine National Institutes of Health . 2010. 51(4). С. 310–325.
5. Шевырина С.В. Этапы развития самок японских перепелов Сборник научных трудов «Проблемы и перспективы современной науки». 2013.